

Nieuwsbrief 52
mei 2023

Redactioneel

Voor u ligt het tweeënvijftigste nummer van onze nieuwsbrief. Centraal in dit nummer staat de Nakba, de catastrofe waarbij 75 jaar geleden de gewelddadige oprichting van de staat Israël. De meeste Palestijnen moesten vluchten onder dreiging van een zionistische terreurcampagne die op dat moment 15.000 slachtoffers maakte. Ook nu nog zijn er slachtoffers van de Nakba want die Nakba is een voortgaand proces van kolonisatie zoals Jan Keulen in zijn artikel betoogt. De kolonisering van de Westbank gaat verder en de verbanning van Palestijnen uit Oost-Jeruzalem gaat door. Dat Nederland nauwe relaties onderhoudt met Israël moet dringend aan de kaak worden gesteld betoogde Omar Barghouti tijdens een IAW bijeenkomst in Groningen. Hij pleitte verder voor steun aan de BDS beweging die elke vorm van koloniale en racistische onderdrukking bestrijdt. Als voorbeeld van concrete stellingname noemde hij het besluit van de stad Barcelona om alle banden met Israël te verbreken. We bespreken de film 'Farha' over de gruwelijke historische gebeurtenissen rond 1948 door de ogen van een 14 jarig meisje. Farha staat voor de generatie die verbannen is en nooit mocht terugkeren naar Palestina. Verder een verhaal vanuit Gaza over mensen die gehandicapt raakten door Israëlisch geweld en desondanks hun leven weer oppakken. Een indrukwekkend verhaal over veerkrachtige mensen. En een portret van de Syrisch Palestijnse cartoonist Mo Qasem die vanuit Nederland kritische cartoons maakt en een prestigieuze tweede prijs won maar worstelt met het verlies van familie en vrienden.

Het is nog elke dag Nakba in Palestina

Ieder jaar op 15 mei staan Palestijnen wereldwijd stil bij de Nakba, de verdrijving van 750 duizend Palestijnen uit hun geboorteland in 1948. Het proces van Palestijnse ontheemding is nog niet ten einde, schrijft Jan Keulen, voormalig Midden-Oosten correspondent voor onder meer de Volkskrant.

In 1998 maakte ik een reportage reis naar Oost-Jeruzalem. Ik interviewde oudere Palestijnse inwoners om hen te vragen naar hun herinneringen. Het was vijftig jaar na de periode die in Israël wordt aangeduid als de Onafhankelijkheidsoorlog. Hoe hadden zij als Palestijnen de geboorte van de staat Israël beleefd?

Eén van de geïnterviewden, Amin Majaj, was in 1948 net afgestudeerd als arts. Hij herinnerde zich de slachtpartij in Deir Yassin als de dag van gisteren. Meer dan honderd inwoners van dit dorpje vlakbij Jeruzalem werden in koelen bloede afgemaakt door de extremistische Joodse Stern-groep, geleid door de latere Israëlische premier Menachem Begin. "Ik wil

alleen praten over wat ik zelf gezien heb, en dan nog zeg je misschien dat ik gek ben. Ik praat er liever niet over," tekende ik op uit zijn mond. Toch vertelde Majaj dat hij als medisch vrijwilliger kinderen behandelde die geslagen waren door leden van de Stern-militie. Ook ontmoette hij vrouwelijke overlevenden van het bloedbad in Deir Yassin. "Eén vrouw had geen uitdrukking op haar gezicht, ik zie haar nog voor me. Ze vertelde hoe de terroristen kinderen gedwongen hadden op straat te gaan liggen. De moeders moesten in een jeep liggen die over hun kinderen heen reed. Veel vrouwen werden verkracht en gedwongen zich uit te kleden. Ze werden naakt meegenomen op een vrachtwagen, dwars door West-Jeruzalem heen."

Vervolg op pg. 2

De catastrofe

Amin Majaj en mijn andere Palestijnse gesprekspartners hadden levendige herinneringen aan die voor hen zo rampzalige episode. De geboorte van de staat Israël ging gepaard met grof geweld tegen de autochtone Palestijnse bevolking. De historische feiten van 1948 zijn schokkend: Zo'n 750 duizend van de 1,3 miljoen Palestijnen (die twee derde deel van de bevolking van Palestina uitmaakten) vluchtten noodgedwongen naar de omliggende landen. Israël nam 78 procent van historisch Palestina in. De resterende 22 procent, bestaande uit de Westelijke Jordaanoever – met Oost-Jeruzalem – en Gaza, werd in 1967 bezet; daarbij werden nog eens circa 350 duizend Palestijnen verdreven. 530 Palestijnse dorpen werden met de grond gelijk gemaakt en etnisch gezuiverd. Ongeveer 15 duizend Palestijnen werden gedood en er vonden meer dan dertig slachtpartijen plaats waarbij Palestijnse burgers om het leven kwamen.

Met de wapenstilstand van 1949 kwam geen einde aan de Palestijnse tragedie. Israël verbood de Palestijnse vluchtelingen terug te keren naar hun geboorteland en ze verloren hun huizen en andere bezittingen op grond van de 'wet op het eigendom van afwezigen'. Toppunt van onrechtvaardigheid en absurditeit in die Israëlische wet is de categorie van 'aanwezige afwezige personen': Palestijnen die waren gevlucht maar nog op het grondgebied van de staat Israël verbleven. Ook zij verloren hun bezittingen. De gebeurtenissen van 1948 staan in het Palestijnse collectieve geheugen gegrift als de Nakba, Arabisch voor 'catastrofe'.

Ieder jaar op 15 mei staan de Palestijnen wereldwijd met herdenkingen en activiteiten stil bij hun traumatische geschiedenis. Dat zal dit jaar, 75 jaar na dato, nog nadrukkelijker het geval zijn dan anders. De Syrische schrijver en denker Constantin Zuraïq was in 1948 de eerste die de Palestijnse tragedie aanduidde met de term Nakba. Voor de Palestijnse inwoners van Israël duurde het tot in de jaren negentig voor zij met demonstratieve Terugkeermarsen naar hun verwoeste dorpen de gebeurtenissen van 1948 als Nakba herdachten.

De term sloeg inmiddels niet alleen op de pijnlijke geschiedenis van verlies, ballingschap en trauma, maar ook op herwinnend zelfvertrouwen,

zelfbewustzijn en nationalisme onder de Palestijnse bevolking.

Ontkenning

Eind jaren tachtig schokten Israëlische historici als Benny Morris, Avi Shlaim en Ilan Pappé het nationale zelfbeeld door de geschiedenis van Israëls geboorte drastisch te herschrijven. Israël was niet de underdog die met Gods zegen een onwaarschijnlijke overwinning behaalde. De Onafhankelijkheidsoorlog bleek een stuk minder heldhaftig geweest dan beschreven in de officiële geschiedschrijving en de romans van Leon Uris en anderen.

De Palestijnen hadden in 1948 het land helemaal niet 'vrijwillig' of 'op instigatie van hun laffe leiders' verlaten. Er was brutaal geweld tegen hen gebruikt, er waren slachtpartijen en etnische zuiveringen geweest en er werden getto's voor achtergebleven Palestijnen opgezet. Het verhaal waar generaties mee waren opgegroeid, over Israël als land zonder volk voor een volk zonder land, begon te kantelen. Het droomland waar overlevenden van de Holocaust de woestijn tot bloei hadden gebracht bleek eenvoudigweg niet te bestaan.

De lezing van de 'nieuwe historici' stuitte op brede ontkenning en woede, maar werd in de decennia daarna gevolgd door tal van nieuwe onthullingen, die op hun beurt tot protest leidden. Zoals de thesis van geschiedenisstudent Teddy Katz over de moordpartij in het kustdorp Tantura, waar de zionistische strijdgroep Haganah in mei 1948 ongewapende Palestijnen doodschoot. Katz had een groot aantal Joodse en Palestijnse getuigen geïnterviewd, maar veteranen van de Haganah spanden een proces tegen hem aan. De rechter gaf hen gelijk: het was laster.

Katz moest de proceskosten betalen en de universiteit eiste dat hij een nieuwe thesis schreef. Dat deed hij en hij droeg zelfs nieuwe feiten aan voor de slachtpartij. De thesis kreeg een laag cijfer en werd geweerd uit de universiteitsbibliotheek. Katz zelf werd een paria in de kibboets waar hij woonde. Zijn onderzoek werd gezien als ontoelaatbare zelfbevelekking. Veel Israëli's waren woedend.

Mijn Volkskrant-artikel met de interviews met de oudere inwoners van Jeruzalem wekte bij sommige Israël-sympathisanten in Nederland ook woede.

Schrijfster Lisette Lewin schreef een opiniestuk onder de titel Joodse gruwelen gaan er in het Westen nog altijd grif in. Impliciet beschuldigde ze de Palestijnen en mij als journalist van antisemitisme. Ik refereer aan het incident in mijn boek De oorlog van gisteren.

'Tweede Nakba'

De fase van Israëliische Nakba-ontkenning werd gevolgd door een fase waarin rechtse schrijvers en journalisten de feiten niet langer ontkenden, maar ze rechtvaardigden. Was de Nakba geen "legitieme en noodzakelijke actie om de stichting van de Joodse staat mogelijk te maken"? Uri Misgav, columnist van Haaretz, bekritiseerde de pro-Palestijnse houding van zijn eigen krant, en eindigde een opiniestuk met een sarcastisch "sorry, wij hebben gewonnen".

Het meest schokkend, en de schaamte voorbij, is het dreigement van Israëliische politici met een 'tweede Nakba'. Minister voor Energie Israël Katz (geen familie van student Teddy Katz) hield als parlementslid in mei 2022 een toespraak waarin hij openlijk dreigde met een nieuwe Nakba. Katz reageerde woedend op studenten die de Nakba hadden herdacht en met Palestijnse vlaggen hadden gezwaaid.

Katz is binnen zijn mainstream rechtse Likoeed-partij geen uitzondering. Verder naar rechts bevinden zich politici als de ministers Smotrich en Ben-Gvir die nog verder gaan. De herinnering aan de Nakba wordt door extreemrechts structureel ingezet als dreigement: erken de Joodse suprematie in Groot-Israël en vergeet je nationale aspiraties, of vertrek. Een tweede Nakba, dus.

De voortgaande Nakba

In 2011 werd in Israël de 'Nakba-wet' van kracht. Die verbiedt "acties die het bestaan van Israël als een Joodse en democratische staat ontkennen" en "een rouwdag maken van de dag dat de staat werd uitgeroepen". Op overtreding staan hoge geldboetes.

Maar historische feiten laten zich niet met een wet uit het collectieve geheugen bannen. Temeer daar ze onderdeel vormen van een proces dat ook nu nog doorgaat. Het is nog elke dag Nakba in Palestina. Denk aan de dreigende deportatie van duizend Palestijnen uit Masafir Yatta, aan het verwoesten van Palestijnse huizen en bezittingen, het uitbreiden van

de Joodse nederzettingen, de geïnstitutionaliseerde apartheid in bezet gebied en ga zo maar door.

Op sociale media zijn dagelijks foto's en video's te zien van Palestijnse olijfgaarden die worden verwoest, van huisuitzettingen en van invallen in vluchtelingenkampen. De beelden die mij het meest schokten waren die van een groep religieuze Israëliische kolonisten – baarden, keppeltjes, uzimitrailleurs over de schouder – die door de Palestijnse wijk Silwan in Jeruzalem trokken. Ze provoceeden de bevolking door 'Nakba, Nakba' te zingen. 'Nakba' is een beschamende strijdkreet geworden voor sommigen, een bittere gedachtenis en onverteerbare realiteit voor anderen.

Jan Keulen.

Van Jan Keulen verscheen onlangs het boek 'De oorlog van gisteren – Herinneringen van een correspondent' (Uitgeverij Jurgen Maas).

Sterke wil en vastberadenheid zijn het handelsmerk van gehandicapten in Gaza

Voor veel gewonden in Gaza vormt hun handicap geen belemmering meer. Ondanks het lijden en de pijn die hun dagelijks leven vergezelt, hebben zij hun beperkingen overwonnen, hun realiteit veranderd en zijn zij opgestaan met een ongeëvenaarde wilskracht en vastberadenheid.

Het aantal gehandicapte mensen in de belegerde Gazastrook is de afgelopen jaren aanzienlijk toegenomen als gevolg van de opeenvolgende Israëlische aanvallen. Bovendien hebben beschietingen van ongewapende demonstranten (Israëlische scherpschutters schoten vanachter de scheidingsmuur gericht op de ongewapende demonstranten) tijdens de Grote Mars voor de Terugkeer en het Doorbreken van de Belegering ook bijgedragen aan deze toename. Deze mars vond plaats rond 30 maart 2018 langs het Gazastrook hek. Het idee achter de mars was dat vluchtelingen terug zouden gaan naar hun land. Dit werd met geweld tegengehouden.

Zelfs Palestijnse journalisten werden niet gespaard. Er werd gericht op ze geschoten. Dat resulteerde in blijvende handicaps. Op 5 mei 2011 werd fotojournalist Mohammed Othman geraakt door een explosieve kogel terwijl hij vreedzame marsen ter herdenking van de Nakba versloeg, waardoor hij nu lijdt aan halfzijdige verlamming. Zijn verwonding verhinderen hem om normaal te blijven werken en belemmerden hem als hij zich wilde verplaatsen. Othman: "Mijn wil is niet gebroken. Ik kreeg fysiotherapie om mijn gezondheid te verbeteren. Ik ging de gebeurtenissen van de derde oorlog in Gaza

verslaan, vastbesloten om mijn camera weer te gebruiken. Ik kon het niet verdragen om weg te blijven van de gebeurtenissen." Ook zijn camera werd beschadigd tijdens de beschieting. Daardoor had hij aan het begin van deze oorlog geen opnameapparatuur. Die leende hij van zijn journalistieke collega's die hem aanmoedigden om door te werken. Hij ging op weg om de bombardementen te filmen, waarbij hij het gevaar negeerde dat hij liep door tijdens de willekeurige beschietingen rond te rijden.

Othman zat in zijn rolstoel foto's te maken van de bombardement scènes en raketinslagen vanaf de top van één van de hoge gebouwen in het midden van Gaza-stad. Zijn vastberadenheid om zijn werk te voltooien en de misdaden tegen burgers vast te leggen, nam toe, ondanks zijn fysieke toestand die hem niet toestond om lang in zijn rolstoel te zitten door de aanhoudende vermoeidheid waarmee journalisten te maken krijgen tijdens het verslaan van gebeurtenissen. Othman herinnert zich dat sommige van zijn foto's werden gepubliceerd op de voorpagina's van internationale kranten en persbureaus. Dat deed hem weer geloven in zijn vermogen om bij te dragen aan het verspreiden van de waarheid en het overbrengen daarvan naar de wereld, ondanks zijn handicap. Dit vergrootte zijn enthousiasme om door te gaan in zijn beroep ondanks de ontberingen, en zijn speciale omstandigheden.

Het Palestijnse Centrum voor Mensenrechten documenteerde in haar rapport in 2022 de schendingen die begaan zijn door de Israëlische bezetting. Er zijn meer dan 128.000 mensen met een handicap in de Gazastrook ten gevolge van het Israëliësch geweld. Veel mensen die hun ledematen hebben verloren,

Ahmed Abu al-Nar

doorstaan. Ze werken er hard aan om de nieuwe bittere realiteit te aanvaarden.

Ahmed Abu al-Nar, 34 jaar oud uit het vluchtelingenkamp Nusseirat, verloor zijn linkerbeen tijdens zijn deelname aan de Mars van de Terugkeer aan de grens van de Gazastrook in 2018. Voor deze verwonding beoefende hij zijn hobby van sport en atletiek, en na zijn amputatie nam zijn vastberadenheid toe om zijn sportieve ambities en dromen te realiseren. Abu al-Nar: "De eerste stap om opnieuw te beginnen was om lid te worden van het Palestijnse nationale voetbalteam voor gehandicapten. Ik heb veel ervaring en vaardigheden opgedaan in het spelen van voetbal, fietsen en vertegenwoordig Palestina in internationale wedstrijden." Abu al-Nar stuurde een boodschap naar de wereld: "We zijn een onderdrukt en gekweld volk dat lijdt onder de ontberingen van de bezetting. Een volk dat alleen maar wil genieten van het minimum aan mensenrechten, zoals de vrijheid van beweging, werk en leven in waardigheid zonder de dreiging van opzettelijke moord, of je nu thuis bent, op je werkplek, of tijdens je deelname aan een vreedzame mars."

De gewonde Mahmoud Al-Manama uit Al-Maghazi, in het centrum van de Gazastrook, werkte als bouwvakker. Hij raakte op 14 mei 2018 gewond tijdens de Mars van de Terugkeer, waardoor zijn linkerbeen geamputeerd moest worden. Al-Manama had aanvankelijk moeite om zich aan te passen aan zijn amputatie want zijn leven werd plotseling op zijn kop gezet. Gelukkig kreeg hij veel steun van zijn

collega's, die hem hielpen om om te gaan met zijn situatie en de grote uitdagingen te overwinnen door zich aan te sluiten bij het wielerteam. Hij sloot zich ook aan bij Artsen zonder Grenzen om sessies te geven voor psychosociale ondersteuning en revalidatie aan mensen met geamputeerde ledematen in de

Gazastrook. Al-Manama overwon zijn verwonding en leeft een zeer normaal leven, ondanks de vele uitdagingen en moeilijkheden.

De bezetting richtte zich niet alleen op gezonde burgers of journalisten, maar ging ook verder met het aanvalen van gehandicapte personen, zoals de gesneuvelde Fadi Abu Salah, die zijn benen verloor tijdens de oorlog van 2008 als gevolg van een Israëlische luchtaanval. Hij werd in 2018 gedood in zijn rolstoel tijdens de Mars van de Terugkeer aan de oostelijke grens. Zo ook de gesneuvelde Ibrahim Abu Thuraya, die ook werd gedood in zijn rolstoel doordat hij rechtstreeks in het hoofd werd geraakt tijdens zijn deelname aan de Mars van de Terugkeer.

Hanin Othman
vertaling Marco in 't Veldt

Mahmoud Al-Manama

Inspirerende lezingen en discussies tijdens de Israëlische Apartheid Week in Groningen

Groningen–Jabalya en Groningen for Palestine organiseerden, met steun van BDS Nederland, in de internationale Israëlische Apartheid Week (IAW) een aantal inspirerende bijeenkomsten. De sprekers brachten, ieder met hun eigen invalshoek, indringend naar voren wat er moet gebeuren om een eind te maken aan de Israëlische Apartheid. Het is onmogelijk de avonden volledig samen te vatten. In dit artikel geven we een paar impressies.

In de eerste avond speelde het begrip ‘settler colonialism’ (vestigingskolonialisme) een grote rol. Hiermee wordt aangegeven dat de bezetting van het land en de verdrijving van de oorspronkelijke bevolking als een specifieke vorm van kolonialisme moet worden beschouwd. De essentie van dit type kolonialisme is de verdrijving en vervanging van de oorspronkelijke bevolking. Het gaat om land en om macht, maar ook om het uitbannen van de cultuur, de taal, de gewoonten, etc. van de oorspronkelijke bevolking. Dit gaat gepaard met steeds heviger onderdrukking en het verdrijven van mensen van hun eigen land. Dit theoretische begrip maakt inzichtelijk hoe diep de Israëlische Apartheid geworteld is. De strijd van de Palestijnen is niet zozeer een strijd voor gelijke rechten, maar een

strijd om een eind te maken aan de koloniale bezetting en overheersing, met al zijn gewelddadige en inhumane uitwassen. Dekolonisatie en het stoppen van etnische zuiveringen zijn een voorwaarde voor vrede. Geen vrede zonder gerechtigheid.

Twee sprekers gingen hier ieder op hun eigen wijze op in. Ahmed Abouful is internationaal jurist en momenteel onder andere verbonden aan het International Institute of Social Studies van de Erasmus Universiteit. Hij belichtte historische en juridische aspecten van de Israëlische Apartheid. Dina Zbeidi is Palestijnse inwoner van Israël en antropologisch onderzoeker aan de Universiteit van Leiden. Zij sprak onder andere over wat Apartheid in

haar eigen leven en onderzoekspraktijk betekent. Ze schetste hoe zij zich als Palestijnse onderzoeker die strijdt tegen de Israëlische Apartheid voortdurend extra moet verantwoorden en bewijzen: ‘is ze wel objectief genoeg?’, ‘moet je het vraagstuk niet altijd van twee kanten bekijken?’. Deze beide wetenschappers en activisten gaan onvermoeibaar door, ondanks de kritiek die ze te verduren krijgen. De indringende betogen en de overtuigende manier waarop ze vragen uit de zaal beantwoordden, toonden hun strijdbaarheid.

Beide sprekers deden een appel, ook aan de mensen in de zaal, om actie te ondernemen. Met name de

IAW bijeenkomst met Dina Zbeidy, Ahmed Abouful en Marcel Brus

aanwezige studenten Internationaal Recht werd opgeroepen onderzoek te doen naar juridische middelen om Israël aan te klagen en onder druk te zetten; Abouful deed hiervoor concrete suggesties. Met een verwijzing naar Desmond Tutu benadrukten de sprekers dat je uitspreken essentieel is: 'wie zich niet uitsprekt tegen onderdrukking, is er zelf onderdeel van'.

De tweede avond sloot hier goed op aan. De oproep om zélf (meer) actie te ondernemen werd kracht bij gezet met inspirerende voorbeelden. Omar Barghouti ging uitgebreid in op de actualiteit. Hij noemde de extreemrechtse Israëlische regering een ernstig gevaar voor het leven en het levensonderhoud van de Palestijnen. Zijn verhaal staat elders in deze nieuwsbrief. Ook schetste hij de aanpak en het succes van de BDS-beweging. In Nederland is een goed georganiseerde en doelgerichte campagne nodig om een eind te maken aan de Nederlandse medeplichtigheid aan de Israëlische Apartheid. Een academische, culturele en sportboycot van Israël en aan Israël gelieerde instellingen en organisaties kan daar onderdeel van zijn.

Wendela de Vries van de Nederlandse campagne Stop de Wapenhandel zette deze woorden kracht bij. Officieel exporteert Nederland geen wapens naar landen die mensenrechten schenden, maar van een wapenboycot tegen Israël is geenszins sprake. Ze schetste de grote verwevenheid van de Nederlandse en de Israëlische wapenindustrie. Zo worden in Nederland ontwikkelde nieuwe militaire technologieën en software door het Israëlische leger uitgetest, onder andere in Gaza. Vervolgens worden ze op wapenbeurzen als 'succesvol beproefd' aangeprezen. Het stoppen ervan zal moeilijk zijn, maar is niet onmogelijk. We moeten aan de Nederlandse medeplichtigheid aan de Israëlische Apartheid veel meer bekendheid geven, zo betoogde deze wetenschapper.

Adri Nieuwhof, die schrijft voor The Electronic

IAW bijeenkomst met Omar Barghouti (tweede van links)

Intifada en eerder actief was in de strijd tegen het Zuid-Afrikaanse Apartheidsregime, schetste parallellen met de huidige strijd tegen het Israëlische regime. Er zijn goede lessen te trekken uit het verleden, zoals: bepaal de strategische actieagenda samen mét de mensen waar het om gaat, informeer en mobiliseer mensen. Voer de druk op, ken je feiten en wees creatief. Maak duidelijk dat apartheid onacceptabel is, maak machthebbers (zoals Tweede Kamerleden) duidelijk dat ze hun verantwoordelijkheid moeten nemen. Stel realistische doelen die met de key issues te maken hebben. Blijf bij je agenda en geef niet op!

Een belangrijke rode draad in beide avonden was dus de noodzaak om (veel meer) druk te zetten op overheden, bestuurders en ondernemingen. Eén van de sprekers hield ons een spiegel voor: Nederlanders kennen hun eigen tools niet om druk uit te oefenen; met georganiseerde druk vanuit de bevolking kun je veel bereiken. Met die boodschap gaan we, gesterkt door de inspirerende woorden die we hoorden, door met het organiseren van solidariteit met het Palestijnse volk.

Betsy van Oortmarssen.

Omar Barghouti spreekt op de RuG: “BDS, Intersectioneel verzet tegen Israëls regime van vestigingskolonialisme en apartheid”

Op 16 maart sprak Omar Barghouti, mede oprichter van de BDS beweging, in het kader van Israëli Apartheid Week op de Universiteit van Groningen. Dit tot ongenoegen van de gebruikelijke voorvechters van de apartheidstaat Israël, De SGP meent dat de RUG met de komst van Barghouti zorgt voor een onveilige situatie voor Israëliërs en joden in het algemeen, en stelde maandag schriftelijke vragen aan de ministers Dijkgraaf (onderwijs) en Yesilgöz (Justitie en Veiligheid). Zou de SGP zich ook zorgen hebben gemaakt over de veiligheid van Russische studenten toen studenten van de RuG vorig jaar een dag van solidariteit met Oekraïne organiseerden? En hoe veilig voelen Palestijnse studenten zich bij de samenwerking tussen de RuG en Israëlische universiteiten? De RuG wijst de kritiek van de hand door te stellen dat er ook vertegenwoordigers vanuit de joodse gemeenschap aanwezig waren bij de discussie. Bovendien was een mediator vanuit de universiteit aanwezig, en zou er geen sprake zijn van overtreding van de wet.

Lees hier de vertaling van de volledige speech van Omar Barghouti:

Velen over de hele wereld hebben geschokt gereageerd op de opschepperige verklaring van een hooggeplaatste minister van de Israëlische regering die zichzelf omschrijft als een “fascistische homofob”. Maar velen hebben misschien gemist wat de Israëlische premier Netanyahu zei, voorafgaand aan een ontmoeting een paar dagen geleden met de “post fascistische” premier Meloni van Italië: “De geschiedenis is onpartijdig en meedogenloos. Het begunstigt niet de deugdzaam, noch degenen die moreel superieur zijn. Het is in het voordeel van de sterken.”

Israëls meest extreemrechtse, racistische, autoritaire, corrupte, seksistische en homofobe regering ooit laat volledig het masker vallen dat het 75 jaar oude Israëlische regime van kolonialisme en apartheid tegen de inheemse bevolking van Palestina toedekte. Het vormt een escalatie in Israëls voortdurende regime van koloniale onderdrukking van inheemse Palestijnen. En tegelijkertijd is het een mogelijke breuk met de status quo in zijn verreikende plannen voor gerechtelijke, sociale en culturele “hervormingen”, die voornamelijk de Joods-Israëlische samenleving treffen.

Israël is door Amnesty International, Human Rights

Watch en vele Palestijnse, Zuid-Afrikaanse en internationale mensenrechtenexperts aangewezen als apartheidstaat. De leidende Israëlische mensenrechtenorganisatie, B’Tselem, bestempelde Israël ook als een apartheidssysteem en beschreef het als een “regime van Joodse suprematie van de rivier de Jordaan tot aan de Middellandse Zee”. Zelfs een voormalige Israëlische procureur-generaal schreef onlangs: “Je kunt eenvoudigweg geen liberale democratie zijn als je apartheid over een ander volk uitoefent”.

Je zou denken dat, na hun precedent scheppende ingrijpende sancties tegen Rusland wegens zijn illegale invasie van Oekraïne, de VS en Europa, die dit Israëlische regime van onderdrukking al tientallen jaren mogelijk maken, financieren, bewapenen en beschermen tegen internationale verantwoording, enige schaamte zouden voelen of hun medeplichtigheid aan Israëls misdaden tegen de menselijkheid ter discussie stellen. Maar sinds wanneer hebben koloniale machten schaamte of respect voor rechten?

Koloniale hypocrisie kent geen grenzen, zoals vijf eeuwen blanke koloniale hegemonie over de wereld ons leert. De enige manier om de westerse

medeplichtigheid op staats-, bedrijfs- en institutioneel niveau te beëindigen, is door volksmacht en sterke intersectionele allianties op te bouwen die de strijd voor de Palestijnse bevrijding integreren in de wereldwijde strijd voor klimaat-, raciale-, economische-, sociale- en genderrechtvaardigheid.

De huidige extreemrechtse Israëliëse regering vormt een ernstig gevaar voor het leven en het levensonderhoud van de Palestijnen, zoals we hebben gezien in de "pogrom" tegen Huwara, in de buurt van Nablus. Maar het geeft ook pleitbezorgers van Palestijnse rechten wereldwijd, met name in de BDS-beweging, een nog urgenter verantwoordelijkheid en een kans die zich in 74 jaar tijd nog niet heeft voorgedaan.

Kansen alleen leiden echter niet tot verandering; ze bieden er alleen de vruchtbare voedingsbodem voor. We moeten nog steeds onze moreel consistente, intersectionele en strategische bewegingsopbouwende inspanningen maximaliseren om genoeg volksmacht te hebben om een kwalitatieve verandering te realiseren door het ware gezicht van Israël's onderdrukkingsregime bloot te leggen en het ter verantwoording te roepen, als een bijdrage aan de Palestijnse bevrijdingsstrijd.

De antiracistische BDS-beweging, geleid door de grootste Palestijnse coalitie ooit, is de meest effectieve vorm van solidariteit met onze bevrijdingsstrijd.

Gelanceerd in 2005 door de absolute meerderheid in de Palestijnse samenleving, in het historische Palestina en in ballingschap, roept BDS op tot het beëindigen van de militaire bezetting en het systeem van apartheid van Israël, evenals tot het recht van Palestijnse vluchtelingen om terug te keren naar hun huizen en herstelbetalingen te ontvangen. Tegenwoordig is er een brede consensus onder Palestijnse, Israëliëse en internationale mensenrechtenorganisaties dat Israël de misdaad tegen de menselijkheid van apartheid tegen het Palestijnse volk pleegt. Dit verplicht derde staten, zoals Nederland, om hun medeplichtigheid aan dit systeem te beëindigen en bij te dragen aan de ontmanteling ervan. Maar geen enkele huidige of voormalige koloniale macht heeft ooit zijn verplichtingen nagekomen zonder daartoe gedwongen te worden door machtige massabewegingen die streven naar gerechtigheid en respect voor het internationale recht en de universele mensenrechten.

De BDS-beweging, verankerd in de Universele

Vervolg op pg. 10

Vervolg van pg. 9

Verklaring van de Rechten van de Mens, heeft zich consequent en categorisch verzet tegen alle vormen van racisme en discriminatie, inclusief anti-zwart en anti-inheems racisme, seksisme, homo- en transfobie, islamofobie en antisemitisme. Onze beweging richt zich op medeplichtigheid, niet op identiteit. Een groeiend aantal antikoloniale Joods-Israëliëse BDS-aanhangers speelt een belangrijke rol in de beweging, en een recente peiling toont aan dat 16% van alle Joodse Amerikanen BDS steunt, waarbij het percentage sterk toeneemt onder jongeren tot 40 jaar oud. Ze begrijpen dat er niets Joods is aan Israël's belegering, etnische zuivering, bloedbaden, landdiefstal en apartheid. Daarom is er op zich niets anti-Joods aan het steunen van BDS om een einde te maken aan deze misdaden, om een einde te maken aan het vestigingskolonialisme.

In de afgelopen 17 jaar heeft de BDS-beweging wereldwijd een enorme en groeiende beweging

opgebouwd, ondersteund door vakbonden, boerencoalities, raciale, sociale en klimaatrechtvaardigheidsbewegingen, die samen tientallen miljoenen mensen over de hele wereld vertegenwoordigen. Met deze macht heeft de beweging ervoor gezorgd dat grote multinationals, zoals Veolia, Orange, G4S, HP en anderen hun betrokkenheid bij de misdaden van Israël tegen de Palestijnen geheel of gedeeltelijk beëindigen. Vorig jaar verwijderde Ben en Jerry's Israël van de locaties waar het zaken doet, wat een zware symbolische slag toebracht aan de apartheid.

Mainstream-kerken in de VS hebben zich teruggetrokken uit bedrijven en banken die de Israëlische apartheid en nederzettingen steunen, evenals pensioenfondsen in Noorwegen, Nederland, Luxemburg, Nieuw-Zeeland en elders.

De burgemeester van Barcelona heeft een paar

weken geleden alle banden met apartheid Israël opgeschort en een einde gemaakt aan een stedenbandovereenkomst met Tel Aviv. Van over de hele wereld kwam er steun voor haar moedige zet, ook van velen in Hollywood en de muziekindustrie. Havenarbeiders in Oakland, Californië hebben, gesteund door gemeenschapsactivist en, herhaaldelijk voorkomen dat Israëlische schepen werden gelost.

Het onderdrukkingsregime van Israël, een model voor veel van extreemrechts in de wereld, schaadt niet

Omar Barghouti

alleen de Palestijnen, maar ook miljoenen anderen over de hele wereld. Israël is tegenwoordig een partner van fascistische groeperingen in het Westen, van wie de meesten door en door antisemitisch zijn, en van extreemrechtse en autoritaire regimes, ook in de Golfregio. Het verkoopt zijn militaire veiligheidstechnologieën en koloniale doctrines als 'door de strijd getest', natuurlijk op Palestijnen. Door de export van zijn militaire doctrines en bewapende spywaretechnologieën, zoals NSO's Pegasus, en andere diensten op het gebied van cyberoorlogvoering, desinformatie en verkiezingsfraude als diplomatiek instrument, bijvoorbeeld, is Israël al tientallen jaren een dader in niet alleen illegale surveillance in het Westen, maar ook in oorlogsmisdaden begaan door dictaturen over de hele wereld.

Toch blijven veel staten, bedrijven en instellingen diep medeplichtig aan de Israëlische apartheid. Dit omvat Nederland als staat en Nederlandse bedrijven, banken en universiteiten. Daarom moet een zinvolle solidariteit met onze zoektocht naar vrijheid, rechtvaardigheid en gelijkheid beginnen met het beëindigen van medeplichtigheid, door ons geen kwaad te doen. Ondanks verhoogde anti-Palestijnse repressie beschouwen veel academici, kunstenaars, studenten en vakbondsleden in dit land deze ethische verplichting om een einde te maken aan medeplichtigheid als de topprioriteit van solidariteit. Het opwerpen van 'revolutionaire' leuzen in de straten van Groningen of Amsterdam alleen kan niet veel bijdragen aan onze bevrijdingsstrijd. Onderzoek naar de banden van medeplichtigheid tussen uw regering, universiteiten, gemeenteraden en bedrijven, en campagne voeren om een einde te maken aan die veelzijdige medeplichtigheid, zou zeker op een veel serieuzere manier bijdragen aan onze strijd voor rechten. Dat is het meest fatsoenlijke om te doen, en het is ook het meest revolutionaire om te doen.

Het beëindigen van de Nederlandse medeplichtigheid aan het Israëlische systeem van onderdrukking van Palestijnen vereist principiële maar strategische, geleidelijke en doelgerichte campagnes die prioriteit geven aan het vormen van brede coalities om:

1. te lobbyen bij het parlement om ons recht op BDS te verdedigen en de aanbevelingen van Amnesty International over te nemen om de Israëlische apartheid te ontmantelen.

2. Druk uit te oefenen op gemeenteraden en openbare instellingen om alle bedrijven die betrokken zijn bij ernstige mensenrechtenschendingen, inclusief in de illegale koloniën en het apartheidsregime van Israël, te desinvesteren en uit te sluiten van aanbestedingen.

3. de academische, culturele en sportboycot van Israël en zijn medeplichtige instellingen te steunen.

4. de strategische campagnes tegen medeplichtige bedrijven zoals CAF, JCB, G4S/Allied Universal, Hewlett Packard, Hyundai CE, AXA, Puma, Booking, etc. te ondersteunen.

Apartheid Israël en zijn anti-Palestijnse cohorten in Europa proberen de pleidooien voor Palestijnse bevrijding het zwijgen op te leggen, waardoor de ruimte voor vrijheid van meningsuiting met betrekking tot Palestijnse rechten en Israëlische misdaden wordt verkleind. Dit heeft op velen een huiveringwekkend effect. Maar hier, in Europa, leggen ze je het zwijgen op met repressief beleid en censuur. In Palestina probeert het Israëlische onderdrukkingsregime ons het zwijgen op te leggen met kogels, bulldozers en bommen. Toch zijn we standvastig en staan we op ons volledige rechtenmenu. Palestijnen roepen u op om uw morele verontwaardiging te kanaliseren in strategische, reguliere campagnes die uiteindelijk een einde kunnen maken aan de Nederlandse medeplichtigheid aan de ernstige schendingen van de mensenrechten door Israël, en zo op een zinvolle manier bij te dragen aan onze strijd voor vrijheid, rechtvaardigheid en gelijkheid.

Omar Barghouti is medeoprichter van de BDS-beweging voor Palestijnse rechten en mede ontvanger van de Gandhi Peace Award 2017.

bron: <https://bdsnederland.nl/omar-barghouti-spreekt-op-de-rug-bds-intersectioneel-verzet-tegen-israels-regime-van-vestigingskolonialisme-en-apartheid/>

Interview met cartoonist Mo Qasem

Overlevenden herdenken

We ontmoeten elkaar vlak voor de dodenherdenking. Mo (Mohammed) Qasem woont sinds 2015 in Nederland, tegenwoordig in Groningen. Drieëntwintig jaar oud was hij toen hij zijn geboorteland Syrië verliet. Hoewel, geboorteland? Dat voelt wat raar om te zeggen als je ergens geboren wordt, terwijl je vanaf het allereerste moment terugverlangt naar een plaats waar je nog nooit bent geweest: Palestina.

Doden om te herdenken heeft Mo inmiddels veel. Vrienden, familie. Zijn ogen stralen een diepe kwetsbaarheid uit. "Hij is verlegen", was mij gezegd toen mij werd gevraagd hem te interviewen. Verlegen? Ik zie iets anders. "Ik heb geen vrienden meer. Iedereen is dood, en nieuwe maak ik niet, want ik kan niemand meer vertrouwen." Een harde uitspraak van iemand die zoveel zachtheid uitstraalt...

We herdenken deze maand de doden, maar wie gedenkt de overlevenden? De mensen voor wie de oorlog niet het einde was, maar het begin van de rest van hun leven. Een rest waarin ze alles wat ze hebben gezien en meegemaakt, iedereen die ze hebben verloren, met zich mee moeten dragen. Iedere dag gedenken? Of liever gezegd: iedere nacht? "Ja, ik slaap slecht. Nachtmerries. Dan komt alles weer terug. Slaan de bommen vlak bij me in. Zie ik vrienden van vroeger, de gevolgen..."

Cartoonist Mo Qasem (Foto Marco in 't Veldt)

Eerste boek

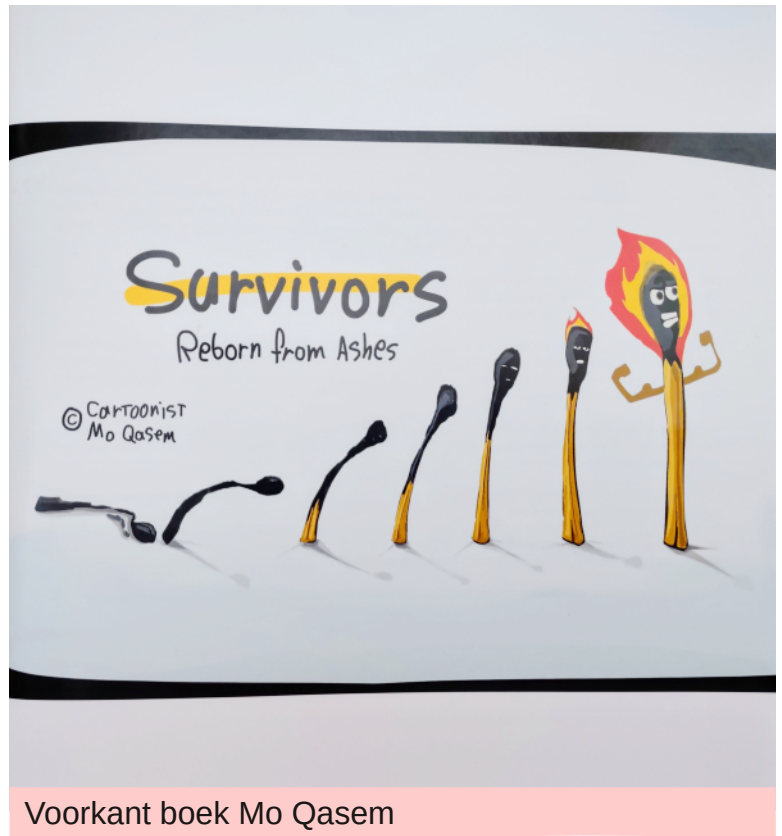
In zijn handen heeft Mo een boek. Hij legt het haast onopvallend op tafel. Op de voorkant staan een rijtje afgebrande lucifers. In omgekeerde volgorde, dat wel. De volgorde zegt alles: 'Survivors. Reborn from ashes' is de titel van het boekje.

"Mijn eerste boekje met cartoons", licht Mo toe. Bescheiden, inderdaad. Als ik hem erop wijs dat het niet zomaar iets is, glimlacht hij. "Och, je weet hoe het is met voetbal. Iedereen herinnert zich de winnaar van de wereldcup, maar niemand weet nog wie tweede was."

Zou dat werkelijk ook zo gelden bij een cartoonwedstrijd? De feiten: Mohammed Qasem, politiek Palestijns vluchteling uit Syrië, lid van de organisatie Cartooning for Peace, en actief bij Vrouwen in het Zwart in Groningen, is dit jaar één van de drie genomineerden in de categorie 'Political cartoons' oftewel 'Editorial cartoons 2023' bij de The Mahmood Kahil Award. Een prestigieuze cartoonprijs in het Midden-Oosten van de Amerikaanse Universiteit in Beirut. Uiteindelijk is hij tweede geworden.

Hoewel ook Mo's ouders zijn geboren in Damascus voelt hij zich op en top Palestijn. Immers, zijn grootvader vluchtte uit Palestina tijdens de Nakhba. Ook daarvan zijn de gruwelijke details tegenwoordig steeds meer bekend. Een gebeurtenis die je niet snel vergeet en die je, evenals de Nederlandse oorlogsslachtoffers, ieder jaar herdenkt.

"Ik studeerde Schone Kunsten in Damascus en ben in 2014 afgestudeerd. Sinds mijn jeugd teken ik. Al snel werden dat cartoons. Tegenwoordig doe ik dat op mijn tablet." Hij laat het tablet zien en doet met

Voorkant boek Mo Qasem

zijn hand even alsof hij er op tekent. "Ik begon met pennen en kleurpotloden. Mijn familie steunde mij daarin gelukkig. Helaas kan ik er niet van bestaan. Daarom werkte ik ook als grafisch vormgever en video-editor. Maar sinds corona lukt me dat ook niet meer echt."

Overleven

In 2011 begon de oorlog in Syrië. Meteen na zijn studie moest Mo het land verlaten. Er waren zware gevechten in en om Damascus. De Palestijnse wijk Yarmouk was daarvan het middelpunt. Mo verliet daarom het land want het kon niet lang duren of één van de partijen in de oorlog zou hem dwingen om mee te vechten en dat wilde hij niet.

Het Mahmood Kahil Award-programma werd in 2014 door de Amerikaanse Universiteit van Beirut ingesteld. Het moet strips, redactionele cartoons en illustraties in de Arabische wereld promoten door de creatieve prestaties van kunstenaars uit de regio te erkennen. De prijs is vernoemd naar de inmiddels overleden Mahmood Kahil. Deze oud-student van de Amerikaanse Universiteit groeide uit tot één van de toonaangevende cartoonisten en karikaturisten van de Arabische wereld.

De eerste oproep tot inzendingen werd begin 2015 gelanceerd en ontving een overweldigend aantal kunstwerken van ongeveer 300 kunstenaars uit elf arabische landen. Dit liep op tot 16 landen in 2019 en in 2023 waren er 800 inzendingen vanuit de hele wereld. Daarvan behaalde Mohammed Qasem de tweede prijs.

Vervolg op pg. 14

Earthquake 1 Mo Qasem

goed, al goed? Wie de aangrijpende cartoons in Qasams boekje bekijkt, en daarna in zijn ogen, weet over wie de aangrijpende taferelen van 'Survivors' gaan: "Terug naar Palestina kan ik niet. Ik zou niet kunnen leven onder de gruwelijke onderdrukking van de apartheid daar. Er gaat geen dag voorbij zonder dat er onschuldige doden vallen. En Damascus? Van mijn wijk Yarmouk is niets over. Helemaal platgebombardeed. De mensen zijn er dood of weg. Daarom teken ik want ik zie het als mijn verantwoordelijkheid om er iets mee te doen, niet alleen voor de doden, maar ook voor de overlevenden.

Per week besteed ik nu zo'n drie dagen aan cartoons. Ik werk aan een eerste tentoonstelling. Die hoop ik binnenkort te kunnen openen in Groningen. En dit boekje is dus klaar. Mijn eerste, want normaal gesproken publiceer ik mijn cartoons online, op de bekende website Cartoon Movement. Helaas kan ik niet naar de prijsuitreiking in Beiroet gaan maar ik krijg veel reacties. Daaronder is veel waardering, maar helaas ook veel bedreigingen. Dat is het lot van cartoonisten in de hele wereld, maar in de dictatoriale Arabische wereld liggen cartoons nog gevoeliger dan bijvoorbeeld in Nederland. De beste manier om daarmee om te gaan? Je er gewoon niets van aan te trekken."

"Ik vluchtte naar Turkije, 's nachts over de bergen. Levensgevaarlijk. Het was absoluut niet mijn plan om naar Europa te gaan. Ik wilde een nieuw leven in Turkije opbouwen, maar ik werd zo depressief dat dit niet lukte. Uiteindelijk besloot ik toch om te proberen naar Europa te komen. We gingen in een kleine volgepropte boot vol migranten. Elf dagen waren we op zee. De motor begaf het, dus we dobberden lang rond. Bij toeval werden we ontdekt door een Nederlands schip, een toeval waardoor ik in een Nederlands AZC terecht kwam."

Na tien maand AZC kreeg Mo een huis in Groningen. Zijn vrouw Reem mocht overkomen uit Damascus en er werden twee prachtige dochters geboren. Eind

Marco in 't Veldt.

On beach Mo Qasem

De Nakba door de ogen van een tienermeisje

De film "Farha" (2021)

De Nakba (Arabisch voor catastrofe) vond 75 jaar geleden plaats verspreid over hedendaags Israël. Palestijnen werden met geweld en intimidatie uit hun huizen en dorpen verdreven om de weg vrij te maken voor Joodse nederzettingen in de nieuwe Israëlische staat. De herinnering aan de verwoeste dorpen is blijven bestaan dankzij de verhalen die de inmiddels hoogbejaarde of overleden Palestijnse vluchtelingen aan hun kinderen en kleinkinderen hebben verteld. De nieuwe film 'Farha' brengt een van deze verhalen tot leven. De Jordaans-Palestijnse regisseuse Darin Sallam deelt in de eerste helft van de film de schoonheid van een klein dorpje en de lokale cultuur, maar schuwt niet weg van de harde werkelijkheid die het leven daar brutaal verstoort in 1948.

Farha is een 14-jarig meisje en de dochter van de burgemeester van haar dorp. Ze leest veel en valt door haar interesses soms buiten de boot, maar is verder een gewone puber, koppig en heel gehecht aan haar beste vriendin Farida. Als haar oom aan haar vader voorstelt om haar mee te nemen naar de stad, zodat ze naar school kan gaan, is ze vastbesloten om zijn toestemming te krijgen. Tegelijkertijd komt Farha door de positie van haar vader te weten dat het dorp zich voorbereidt op een aanval.

Farha's wens om door te leren en ooit een school voor meisjes in haar dorp te stichten laat het potentieel van Palestina voor de Nakba zien op kleine schaal. Het is alsof Sallam wil zeggen: "Kijk, dit is de ambitie die onze grootouders hadden, de ambitie om te leren en ons land te ontwikkelen." Tegelijkertijd kijkt de film niet neer op het traditionele dorpje. In warme kleuren zien we op een bruiloft gasten dansen in hun mooiste kleren en Farida wil niet per se weg uit haar dorp. Haar familie en vriendinnen zijn immers daar.

Het leven van het dorp wordt brutaal verstoord door schoten en granaten. In eerste instantie zien we de militie niet, enkel de doodsbanige gezinnen die op de vlucht slaan. Farha's vader voelt zich verantwoordelijk voor het dorp en weigert te vertrekken en Farha wil bij hem blijven. Als de meeste families weg zijn, besluit haar vader zich bij

de Arabische troepen aan te sluiten. Om Farha te beschermen sluit hij haar op in de voorraadkast. De scènes die volgen zijn pijnlijk en schokkend, zeker voor kijkers die niet bekend zijn met de traumatische gebeurtenissen die plaatsvonden tijdens de Nakba. En hoewel ik al wist dat er in veel dorpen wel degelijk doden vielen, schrok ik nog steeds toen ik zag dat de film gebaseerd is op het leven van Radiyye. Misschien dat mijn onderbewust hoopte dat deze specifieke scènes zich niet echt hadden afgespeeld.

Farha is een film om voor te gaan zitten, ook al is het soms verleidelijk om weg te kijken.

Het verhaal voelt heel persoonlijk, mede doordat we alles door Farha's ogen meemaken. Het is dan ook niet verassend dat de Palestijnse diaspora erg geraakt is door de film. "Farha was mijn oma. Ze was al onze jonge, hoopvolle, ambitieuze oma's wiens levens verwoest werden door de Nakba. Elke scène was een verbeelding van de verhalen die generaties mondeling zijn overgedragen," zei de Palestijns-Amerikaanse activiste Rifqa Falaneh. Door getuige te zijn van het verhaal van één meisje, kunnen we ook in Nederland beter begrijpen welke individuele verhalen schuilgaan achter het collectieve verlangen van Palestijnen naar gerechtigheid en terugkeer.

Adinda Wisse.

Inzamelingsactie Gaza 2023

Al sinds 2007 beschouwd Israël de Gazastrook als vijandelijk gebied en dat heeft grote gevolgen voor de bevolking. In mei 2021 vond al de vierde militaire aanval op het gebied plaats en veroorzaakte weer veel schade en slachtoffers. En in augustus van vorig jaar was er ook een korte maar hevige aanval met tientallen doden. Maar ook als de wapens (meestal) zwijgen is er de doorgaande blokkade die echt leven onmogelijk maakt. Het grote tekort aan elektriciteit betekent dat rioolwater niet kan worden verwerkt. 97% van het water is daardoor verontreinigd wat leidt tot 12 % sterfte onder jonge kinderen en zuigelingen. De officiële werkloosheid is meer dan 50 % , de feitelijke werkloosheid nog veel hoger. De laatste paar jaar hebben 80.000 jonge mensen de Gazastrook verlaten op zoek naar een beter leven. Maar de meeste inwoners kunnen niet weg en zullen moeten overleven. Maar dat kan niet zonder steun van buitenaf.

Daarom zetten wij onze hulpactie voor de Palestine Medical Relief Society voort. Deze kan een belangrijke rol spelen in het verlenen van die hulp maar dat kan alleen als zij over voldoende middelen beschikt. Voor meer info: <http://www.groningen-jabalya.com/inzameling>

**Stort op rekeningnummer NL92 INGB 0006 6876 78
t.n.v. Stichting Groningen-Jabalya o.v.v. "noodhulp"**

Redactie: Pieter van Niekerken,
Bert Giskes,
Marco in 't Veldt,
Adinda Wisse,
Jozet van der Veen.

Met medewerking van:
Jan Keulen,
Hanin Othman,
Betsy van Oortmarssen,
Mo Qasem

Postadres: Coehoornsingel 87
9711 BR Groningen
Telefonisch: Bert Giskes
050-5421370

Vormgeving: Jozet van der Veen info@groningen-jabalya.com

Colofon

**Wilt u in het vervolg de nieuwsbrief (digitaal) ontvangen?
en/of wil je op de hoogte blijven van het Jabalya-project?**

**Gebruik dan deze QR-code of schrijf je via
www.groningen-jabalya.com in voor de (digitale)
nieuwsbrief via de rode knop 'aanmelden nieuwsbrief'**

